

## Pomembna razstava na Dunaju

Dne 4. decembra zvečer sta predsednik izvršnega sveta slovenske skupščine Dušan Šinigoj in avstrijski zvezni minister za znanost in raziskovanje dr. Erhard Bussek na Dunaju odprla nadregionalno pomembno razstavo »Človek in čebela — apikultura na Slovenskem v tradicionalnem gospodarstvu in ljudski umetnosti«. V pravkar obnovljeni vrtni palači Schönborn je vse do konca aprila prihodnjega leta na ogled razvoj čebelarstva na Slovenskem, ki je bistveno povezan z oblikovanjem slovenske ljudske kulture. Jedro razstave tvorijo 300 panjskih končnic. Te predstavljajo zanimivo evropsko posebnost in dokazujejo povezanost slovenskega človeka s čebelo in čebelarstvom. Že pred tisoč leti, v času pokristanjevanja Slovencev in Bavarcev, so tuji narodi občudovali staroslovansko spretnost gozdnega čebelarstva. Raziskovalci so na slovenskih panjskih končnicah odkrili nad 600 različnih motivov z versko, a tudi hudomušno ali fantastično vsebino. Barvno in motivno slikovite končnice iz 18., 19. in 20. stoletja pa niso bile le nekakšna velika narodna galerija na prostem, pomembna estetizacija slovenske zemlje in njenih ljudi, temveč, kot je ugotovil šele v novejšem času avstrijski zoolog Karl von Frisch, razpoznavni optični signal za kranjske čebele na poletu v njihove domače panje. Poseben del dunajske razstave je posvečen velikim slovenskim čebelarjem in zgodovini slovenskega čebelarstva. V vitrini je razstavljen nemški izviren Valvasorjeve »Slave vojvodine Kranjske«, ki je izšla točno pred tristo leti, leta 1689. V njej Valvasor poroča o veliki razširjenosti čebelarstva na Slovenskem in o, da tako rečem, eksportu slovenskega medu na tuje, na primer na Solnograško. Med imenitne slovenske čebelarje je nedvomno sodil Anton Janša. Cesarica Marija Terezija ga je iz Radovljice poklicala na Dunaj, kjer je postal prvi učitelj na novo ustanovljeni vseavstrijski čebelarski šoli. Danes je v Sloveniji registriranih okrog 11.000 čebelarjev. Na posebni razstavi stojnici ljubljanskega podjetja MEDEX nam je njegov glavni predstavnik gospod Aleš Mižigov ponudil pristno slovensko medico in nam predstavljal več vrst slovenskega medu ter različnih izdelkov do zdravil in okrepčil, ki jih Medex ponuja na tržiščih. Oba otvoritve-

dalje na 2. strani ■

## Kdo bo novi predsednik?

V Pragi je zasedal češkoslovaški parlament, ki je imel na dnevnem redu izvolitev novega predsednika. Dosedanji državni poglavar Husak, ki je vodil represijo po zatrtju praške pomladi leta 1968, je namreč v nedeljo, 10. t. m., odstopil, potem ko je pred njim zaprisegla nova vlada, v kateri imajo nekomunisti večino. Vse kaže pa, da novega predsednika ne bo izvolil parlament, ki bi moral to storiti v teku dveh tednov, kot velevala veljavna zakonodaja, temveč bo prišlo do neposredne izvolitve na splošnih volitvah češkoslovaških volilnih upravičencev. To sta predlagala Forum državljanov, a tudi skupina komunističnih poslancev. V tem primeru pa je treba spremeniti ustavo in pripraviti volilni zakon, kar bo vzelo precej časa.

Glavna kandidata za predsedniško mesto ostajata slejkoprej vodja opozicije, dramatik Vaclav Havel, in pa vodja nekdanje praške pomladi Aleksander Dubček, ki ga je uradno predlagal tudi slovaški parlament. V svoji utemeljitvi so parlamentarji slovaške federalne enote poudarili, da je Dubček mož, ki jamči za demokracijo; najpomembnejši lik sodobne češkoslovaške zgodovine; človek, ki je ostal zvest svojemu prepričanju.

Komunistična mladinska zveza pa je predlagala Čestmira Cisarja, ki je bil tudi med protagonisti praške pomladi.

Na zasedanju češkoslovaškega parlamenta so odstopili iz predsedstva doma narodov, ki je ena izmed vej parlamenta, bivši partijski tajnik Jakeš, bivši vodilni ideolog Bilak in drugi predstavniki nekdanjega vodstva. Poslanci so odstopo takoj sprejeli.

Havel je imel intervju za sovjetsko televizijo. Izjavil je, da mora biti izvolitev novega predsednika izraz skupne volje bistvenih političnih sil, če naj se na Češkoslovaškem res obrne stran zgodovine in u-trdi upanje v svobodne volitve. Havel je izjavil, da ni za kako izstopanje iz Varšavske zveze, temveč za odpravljanje obeh blokov. Tudi do umika sovjetskih vojakov iz države naj bi prišlo na podlagi pogajanj.

Jan Čarnugorski, ki je v nedeljo postal podpredsednik češkoslovaške vlade, potem ko je pred dvema tednoma prišel iz zapora, kamor so ga bili vtaknili kot katoliškega oporečnika, se je zavzel za ustanovitev češkoslovaške krščanske demokracije. Do- včerajšnji zapornik je zdaj v vladi odgovoren za nadzorovanje policije.

## Sobesednik je Jugoslavija

Slovenska skupščina je na seji dne 11. t. m. razpravljala o razmerah, ki so nastale po prekinitvi odnosov med Srbijo in Slovenijo. Po razvejadi razpravi in obsodbi enostranskega ukrepa, ki ni napad zgolj na Slovenijo, ampak na celotno Jugoslavijo, je bila izražena zahteva, naj organi federacije zagotovijo spoštovanje ustave. Predloge je ob koncu zasedanja povzel predsednik skupščine Milan Potrč.

Slovenija za sedaj ne bo izvajala povračilnih ukrepov. Govora je bilo tudi o skladu za pomoč podjetjem, ki jih bo prizadela gospodarska zapora. Uvodne nastope so imeli predsednik Slovenije Stanovnik, predsednik vlade Šinigoj in predsednik gospodarske zbornice Bulc. Ljubljansko »Delo« je objavilo komentar, ki ga podpisuje Igor Guzelj z naslovom: Nekje je meja. Najprej Janez Stanovnik in nato Dušan Šinigoj sta v uvodnih nastopih pozvala predsedstvo države in zvezno vlado, naj nemudoma ter brez pogubne hinavščine priznata, da Srbija z bojkotom Slovenije grobo krši ustavo Jugoslavije in ruši enotnost jugoslovanskega trga. Marko Bulc je šel še korak dlje in določil zvezni vladi

desetdnevni rok, v katerem naj stori, kar ji je storiti. V nadaljevanju komentarja se Guzelj strinja s tem stališčem in poudarja, da ima Slovenija sredstva, da v enostransko blokado vnese zdravilno recipročnost. Sicer bi bili tudi povračilni ukrepi protiuustavni. Vendar jih bomo izvajali, piše Guzelj, vsaj z zavestjo, da nismo prvi degradirali ustave v toaletni papir. Ob koncu dodaja, da odslej sobesednik Slovenije ne more biti več Srbija, ampak Jugoslavija.

—o—

### PRVENSTVO V DRESURNEM JAHANJU BO V LIPICI

Mednarodna konjeniška zveza je pred dnevi sklepala o gostitelju evropskega prvenstva v dresurnem jahanju leta 1991. To pomembno tekmovanje bo v Lipici, kar pomeni veliko čast za ta naš bližnji kraj, saj bo prvenstvo dvignilo sloves Lipice in nje-ne konjušnice. Za kobilarno bo to tudi velika preizkušnja, ki bo zahtevala veliko pripravljalnega dela.

## RADIO TRST A

■ NEDELJA, 17. decembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Vesele sanje« (Vlado Vukmirovič - Zora Tavčar); 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.40 V studiu z vami: Sergej Verč; 15.30 Šport in glasba; 17.00 V studiu z vami; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 18. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičja; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 In exilium; 9.30 Slovenska lahka glasba; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Slovenski kantavtorji; 12.00 Naravoslovje malo drugače; 12.40 Mešani zbor Podgora; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Mojster, nikar!«; 14.30 Gospodarska problematika; 15.10 Ekologija — danes za boljši jutri; 16.00 Komorni zbor RTV Ljubljana; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 19. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičja; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Z gibanjem v zdravje; 12.40 Višarski ženski kvintet iz Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Komorni zbor RTV Ljubljana; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 20. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičja; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Spoznavajmo svojega otroka; 12.40 Mešani zbor Ciril Silič iz Vrtojbe; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Kaj je v ribičevi mreži?«; 14.30 Na goriškem valu; 16.00 Komorne instrumentalne skladbe Pavleta Merkuja; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 21. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičja; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.25 Beleška; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Protestne pesmi; 12.40 Moški zbor Mirko Filej iz Gorice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dvignjena zavesa; 15.10 Četrtrkova srečanja: Jugoslavija 1918-1941; 15.40 Lahka glasba raznih narodov; 16.00 Mešani zbor L'Esterelencio iz Saint Raphaela v Franciji; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 22. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičja; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.00 Folklor jugoslovanskih narodov; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Iz filmskega sveta; 12.40 Mešani zbor Hrast iz Doberdoba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Črno na belem«; 14.30 Od Milj do Devina; 15.10 Kulturni dogodki; 16.00 Koncert nagradencev letošnjega mednarodnega tekmovanja za oboo »Devinski grad«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 23. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičja; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 Valčki in polke; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Repertorij, glasbeni popoldnevi stare in sodobne glasbe; 11.30 Črnske duhovne pesmi; 12.00 Življenje onkraj življenja; 12.40 Mladinski zbor Glasbene matice iz Trsta; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Tam za goro...« — Oddaja iz Benečije, Rezije in Kanalske doline; 16.00 Sobotno popoldne — zabavno kulturna oddaja, ki jo vodi Peter Cvelbar; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Sobotno popoldne; 18.00 Andrej Blatnik: »Podpisi«, izvirna radijska igra; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

## Baker je bil v Berlinu

Ameriški zunanji minister Baker, ki opravlja diplomatsko pot po Evropi, se je 12. t. m. v Zahodnem Berlinu srečal s kanclerjem Kohlom, nato pa v Potsdamu pri Vzhodnem Berlinu z vzhodnonemškim ministrskim predsednikom Modrowom.

Baker in Modrow sta razpravljala o mednarodnem položaju, dobro obveščeni viri pa so sporočili, da je bilo osrednje vprašanje prihodnost Berlina, kjer je zloglasni zid dejansko padel, te dni pa so zasedali veleposlaniki štirih držav, ki imajo nadoblast nad štirimi conami bivše nemške prestolnice.

Tudi s kanclerjem Kohlom je Baker razpravljal o položaju v Berlinu in o odnosih med obema Nemčijama.

Kot je znano, je Kohl pred dnevi slovesno predlagal postopno ponovno združevanje preko nekakšne konfederacije in tesnega sodelovanja med državama. Če so v Vzhodnem Berlinu sprva odgovorili negativno, je te dni vzhodnonemški partijski uradni dnevnik Neues Deutschland objavil članek, v katerem priznava, da je državni

in administrativni socializem povsem propadel kot družbeni sistem. Komunisti si bodo prizadevali za demokratični socializem, vendar v pluralističnem političnem okviru, zavzemali pa se bodo tudi za kvalificirano »partnerstvo« med obema Nemčijama, kar naj bo prispevek k ustvarjanju skupnega evropskega doma.

Baker je imel po srečanju s Kohlom in pred srečanjem z Modrowom delovno kosilo s časniki. Poudaril je, da mora biti proces nemškega združevanja miroljuben in demokratičen. Upoštevati mora zakonite interese vseh prizadetih. Razdeljenost Nemčije se bo premostila s premoščanjem razdeljenosti Evrope. V tem trenutku, je še dodal zunanji minister Baker, je ameriški interes v tem, da podpira gospodarske in politične reforme v vzhodni Evropi in da zagotavlja trajno stabilnost v Evropi.

Atlantsko zavezništvo lahko kot temeljna vez med Združenimi državami in Zahodno Evropo jamči odslej za varnost tudi s poudarjanjem nevojaških vidikov. Lahko bi postalo tudi torišče gospodarskega sodelovanja med Vzhodom in Zahodom.

## Tudi Zveza komunistov Hrvaške za politični pluralizem

Zveza komunistov Hrvaške se je izrekla za politični pluralizem bolj pod pritiskom novonastalih zvez in organizacij ter javnega mnenja kot iz prepričanja, da je to edina pot za demokratizacijo v Jugoslaviji. Tako meni večji del dopisnikov, ki sledijo 11. kongresu hrvaških komunistov v Zagrebu. Marsikdo je mnenja, da na podlagi obstoječe ustave ne bo moč izvesti svobodnih volitev, ker strankarskemu pluralizmu odločno nasprotuje vojska. Tajnik hrvaške volilne komisije Čjela v Vjesniku ne govori o svobodnih volitvah, pač pa o predhodnih volitvah, ki bodo zadovoljile le tiste, ki so že zdaj na oblasti. Vse preveč bodo take predčasne volitve spominjale na srbski referendum, na katerem je bil plebiscitarno potrjen Milošević. Predsednik hrvaške demokratične zveze Veselić pravi, da bodo volitve farsa, če naj bi jih

izvedli v mesecu dni, kot je predlagal partijski kongres. O farsu govori tudi predsednik Socialno-liberalne zveze Goldstein. Edinole predsednik Krščanskodemokratske zveze Lalić meni, da je bolje imeti volitve takoj kot nikdar.

Tudi srbska partija se bo morala v bližnjem soočiti z opozicijo. Na ločenih tiskovnih konferencah so namreč v Beogradu predstavili dve novi stranki. Gre za demokratično zvezo, ki so jo ustanovili beograjski izobraženci, in za Gibanje za preosnovno socialistično mladino. V Srbiji stranke in organizacije, ki niso vključene v Socialistično zvezo, nimajo pravice do obstoja. Zato ni povsem jasno, če bosta novoustanovljeni stranki lahko javno delovali. Na tiskovni konferenci Demokratične zveze so se zavzeli za politični pluralizem, svo-

dalje na 8. strani ■

## Vzhodna Nemčija na poti v demokracijo

Novi vzhodnonemški partijski predsednik Gysi je v intervjuju za glasilo madžarskih socialistov — nekdanje partije — izjavil, da nasprotuje združitvi obeh Nemčij. Danes bi samo ustvarjala nove probleme v Evropi, je še dodal, in se izrekel za vse večje sodelovanje med obema državama, ki pa morata ohraniti svojo suverenost. O partiji je dejal, da noče več vodilne vloge, temveč se bo za vpliv v družbi borila kot ostale stranke. Njen cilj je demokratični socializem, saj je treba zavrniti takó sistem monopolov kapitalizma kot stalinistični model.

V Berlinu pa so 11. t. m. zasedali veleposlaniki štirih velesil, ki imajo svojo nad-

oblast nad nekdanjo nemško prestolnico, torej Velike Britanije, Francije, Združenih držav in Sovjetske zveze. Ob koncu sestanka ni bilo uradnih izjav, objavljeno pa je bilo skopo sporočilo, v katerem je rečeno, da so veleposlaniki razpravljali o predlogih ameriškega predsednika Reagana izpred dveh let za večje sodelovanje med štirimi sektorji. Sovjetski veleposlanik pa je kolegom izrekel nekaj pripomb splošnega značaja, o katerih bodo veleposlaniki poročali svojim vladam. Iz neuradnih virov se je zvedelo, da je bilo srečanje popolnoma neuspešno zaradi nepopustljivosti sovjetskega predstavnika glede raznih zahodnih predlogov.

## 20-let od pokola v Milanu

Ob 20-letnici pokola na milanskem trgu Fontana je bilo 12. t.m. v lombardskem glavnem mestu več spominskih prireditev in manifestacij. Dijaki višjih srednjih šol so se zbrali v mestnem središču in nato odšli proti trgu Fontana. Manifestacije se niso udeležili pripadniki Mladinske socialistične organizacije, ki so razdeljevali letake, v katerih je rečeno, da na trgu Fontana pred 20 leti ni šlo zgolj za fašistični pokol, pač pa za kriminalno dejanje prevratnikov vseh barv, od neofašističnih skrajnežev do Rdečih brigad. Ločeno manifestacijo so priredili avtonomisti. Policija je nadzorovala obe manifestaciji, ki sta se razšli brez neredov. Pred Kmečko banko pa so se zbrali anarhisti s Pietrom Valpredo na čelu. Razvili so transparent, na katerem je bilo napisano, da ne smemo pozabiti na umor Giuseppa Pinellija.

O dogodkih izpred 20 let so spregovorili številni politiki, med temi predsednik senata Spadolini in komunistični tajnik Occhetto, ki je predlagal, naj bi 12. decembar poimenovali za spominski dan. V šolah in delovnih mestih naj bi se od prihodnjega leta dalje spominjali pokola na trgu Fontana, s katerim se je pričelo mračno obdobje atentatov in terorizma.

Occhetto pa časnikarjem ni hotel razkriti smernic dokumenta, ki ga pripravlja za izredni kongres partije in ki ga bo v četrtek predstavil strankinemu vodstvu.

—o—

### HRASTOVLJE NA ZNAMKAH

V Pokrajinskem muzeju v Kopru so pred dnevi predstavili serijo znamk, s katerimi je tudi jugoslovanska poštna uprava prispevala k 500-letnici fresk Janeza iz Kastva v hrastovski cerkvi. Gre za štiri znamke, na katerih sta upodobljena četrti in peti dan stvarjenja ter sv. Barbara in apostol Matej. Serija je izšla tudi v slavnostni mapi s priloženimi spominskimi ovojnicami, na koprski pošti pa so ob izidu imeli tudi poseben poštni žig. Hrastovske freske so sicer doživele natis na poštne znamke že pred dvajsetimi leti in so sedaj že prava filatelistična redkost.

## Pomembna razstava na Dunaju

■ nadaljevanje s 1. strani

na nagovora sta bila kulturno in politično zanimiva. Avstrijski zvezni minister dr. Busek je poudaril avstrijsko zavezništvo Srednji Evropi in sedanjemu dogajanju v žariščih od Berlina, Prage in Budimpešte pa vse do Ljubljane. Predsednik slovenkega izvršnega sveta Dušan Šinigoj je opozoril na oblikovanje nove demokratične slovenske identitete in na zavestno odpiranje Slovenije v Evropo. Tudi velika dunajska razstava o slovenski čebelarški kulturi, ki je poleg nedavne razstave o arhitekturi Plečniku, največji tozadevni projekt, je znamenje novega dogajanja. Strokovno sta jo pripravila Avstrijski muzej ljudske umetnosti na Dunaju in Slovenski etno-

grafski muzej iz Ljubljane, omogočili pa različni sponzorji, med drugim generalni pokrovitelj Gorenje. Razstava nudi seveda še veliko več, kot je mogoče podati v tem poročilu. Na ogled je poseben film Ljuba Strune o panjskih končnicah, ki ga je izdelalo ljubljansko podjetje Viba film. Pri slovesnem odprtju razstave, ki prav tako kot SPREMNA NEMŠKA KNJIGA — KATALOG — o čebelarstvu na Slovenskem na učinkovit način odpira pogled v skrivnosti slovenske kulture in duše in dokazuje slovensko povezanost s celotnim srednjeevropskim prostorom, so na umetniško dovršen način peli slovenski madrigalisti pod vodstvom profesorja Janeza Boléta.

Lev Detela

# Zagate našega jezika

Kako je prav: Novo leto ali novo leto?

Bliža se praznični čas, čas tiskanja različnih koledarjev in čas pošiljanja božičnih in novoletnih voščilnic. Večkrat smo doslej v našem tisku opazili več pravopisnih napak. S tem sestavkom želimo pravočasno opozoriti vse (ustanove, društva, podjetja, založbe, tiskarne pa tudi posameznike), ki bodo pošiljali rokopisne ali tudi tiskane voščilnice; mislimo na rabo ustrezne začetnice pri imenu »božiča« in »novoletnega praznika«. Tudi druge praznike v slovenščini pravilno pišemo (po starem in najbrž tudi po novem, pripravljajočem se Slovenskem pravopisu) z malo začetnico; torej: božič, novo leto, ne pa Božič in Novo leto. Z veliko začetnico pišemo le, če smo v dvomu, kaj beseda božič označuje, ali rojstvo Gospodovo ali navaden praznični dan, Novo leto pa le 1. januar. Tako je tudi pri imenih drugih praznikov, spominskih dni, koledarskih obdobjih itd., npr. praznik dela, dan vstaje, dan OZN, dan mrtvih ali vsi sveti, velika noč, svečnica, veliki šmaren, pust, kvatre, kres, petinštridesetletnica zmage, teden otroka idr.

Posebnost so tisti prazniki, katerih poimenovanje se začnejo z osebnim lastnim imenom ali s svojilnim pridevnikom iz osebnega lastnega imena, npr. Martino-vo, Gregorjevo, Prešernov dan, Marijino

oznanjenje itd. Z veliko začetnico pišemo pa, seveda, besedo Bog in imena, ki jih rabimo o Bogu in Mariji, če stoje kot lastna imena: Stvarnik, Oče, Odrešenik, Zveličar, Gospod, Sin, Vsemogočni, Jagnje božje, Devica, Mati božja, Brezmadežna, sv. Trije kralji, Telovo itd. Če pa so ta imena povedno določila, jih pišemo z malo črko: Kristus je naš odrešenik, Marija je mati božja, sv. Duh je tolažnik.

Tudi pri zapisovanju imen zgodovinskih dogodkov so nekateri v dvomu in celo v šolskih knjigah in večini današnjega tiska zapažamo napačno rabo. Tudi zanje uveljavljamo v slovenščini pravilo, da jih pišemo z malo začetnico; in sicer ne glede na to, ali so po našem mnenju pomembni ali nepomembni, pozitivni ali negativni, iz bližnje ali daljnje preteklosti, resnični ali namišljeni, bolj ali manj znani.

Pišemo torej: bitka pri Termopilah, propad rimskega cesarstva, preseljevanje narodov, odkritje Amerike, iznajdba tiska, tridesetletna vojna, francoska revolucija, dunajski kongres, vojne za združitev Italije, prva svetovna vojna, pohod na Rim, resolucija informbiroja, podpis avstrijske državne pogodbe, uveljavitev osimskih sporazumov, drugi kongres (ali: 2 ali II. kongres) deželnih naravoslovcev itn.

Robert Petarus

## Slava vojvodine Kranjske bo izšla v slovenščini

Odbor za proslavo 300-letnice Valvasorjevega najpomembnejšega dela »Slava vojvodine Kranjske« je sredi prejšnjega tedna priredil v veliki dvorani Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani mednarodni znanstveni simpozij, na katerem je sodelovalo skoraj 30 zgodovinarjev, etnografov, jezikoslovcev, glasbenih zgodovinarjev in drugih strokovnjakov najrazličnejših strok, tudi naravoslovne ali kmetijske narave. Dvodnevno srečanje se je končalo v slavnostni dvorani na gradu Bogenšperk, kjer je živel in de-

lal vitez in baron Janez Vajkard Valvasor. Pri proslavi so sodelovali »Slovenski oktet«, gledališki igralec Polde Bibič, kot predsednik odbora za proslavo »Slave vojvodine kranjske« pa je spregovoril prof. Matjaž Kmecl, ki je med drugim poudaril, da je Valvasor s svojo knjigo samozvestno hotel predstaviti slovensko deželo Evropi in da je za to tvegala tudi lastno obubožanje. Njegovo sporočilo izpred tristo let je zato aktualno tudi v sedanjem času.

Ob mednarodnem simpoziju je bilo uradno napovedano, da pripravlja znani slovenski prevajalec Janko Moder slovenski prevod tega znamenitega polihistoričnega dela. Knjiga bo izšla leta 1993 v štirih delih. Gre za izredno zahtevno delo, saj je napisano v baročni nemščini in razdeljeno na 15 knjig, vezanih v 4 dele. V njej pa je tudi nad 500 ilustracij, ki prikazujejo najrazličnejše zanimivosti slovenske dežele. Prevod bo, kot kaže, omogočila sama Socialistična zveza delovnega ljudstva. Knjiga bo torej po napovedih izšla ob 300-letnici smrti njenega avtorja. Ker gre za veliko gospodarsko breme, so ustanovili poseben konzorcij, v okviru katerega bo slovenska industrija zagotovila papir za naklado tri tisoč izvodov Slave vojvodine Kranjske.

**Beri - širi - podpiraj  
"NOVI LIST"**

# Proslava ob 90-letnici Marijine družbe v Trstu

Dvorana Marijinega doma v ul. Risor-ta v Trstu je bila v petek, 8. t.m., premajhna za številno občinstvo in goste iz mesta in okolice, ki so se zbrali na proslavi ob 90-letnici te pomembne verske in socialne slovenske ustanove ter 20-letnici novega Marijinega doma v že omenjeni ulici.

Petkova slovesnost je bila posvečena tudi drugemu pomembnemu dogodku v zgodovini tržaške Marijine družbe, se pravi zamenjavi duhovnega voditelja. Odhaja namreč msgr. dr. Jože Prešeren, ki je družbo uradno vodil od leta 1967, dejansko od leta 1963, njegovo mesto pa prevzema Marij Gerdol, slovenski duhovnik pri Novem svetem Antonu in pri Sv. Jakobu v Trstu, ki je tudi odgovoren za Slovensko pastoralno središče s sedežem v Marijinem domu.

O pomenu in vlogi, ki jo je Marijina družba imela v svoji dolgi zgodovini, je občinstvu spregovoril prof. Tomaž Simčič. Med drugim je dejal, »da je bila Marijina družba, še posebej odkar se je leta 1912

dokončno vselila v lastni dom v ul. Risor-ta, najpomembnejše, največkrat sicer skrito, a zato nič manj vplivno žarišče duhovnosti med tržaškimi Slovenci: vsakodnevne sv. maše, duhovni govori, obnove in vaje, molitvene ure, cerkveno petje itd. in to nepretrgoma, iz leta v leto. Brez Marijinih družb bi bilo versko življenje Slovencev na Tržaškem tako včeraj kot danes bistveno okrnjeno. To velja še posebej za mestno središče: najbrž bi slovenske službe božje v središču mesta brez zvestih in vztrajnih Marijinih družbenic že zdavnaj ne bilo več. (...) Iz tega duhovnega temelja izhaja potem vse drugo neprecenljivo delo, ki ga je v teh sto letih Marijina družba opravila v korist celotne slovenske narodne skupnosti v mestu. Tu seže pogled na reševanje socialnih stisk, na kulturo, na narodno zavest. V letih narodnega preganjanja je bil Marijin dom eno tistih dragocenih cerkvenih središč, ki so Slovincem ohranjala ljubezn do slovenske besede in knjige ter slovenskega petja. Priča te ljubezni je še danes knjižnica z bogatim revijalnim in knjižnim gradivom.«

V nadaljevanju je Simčič poudaril, da je Marijin dom bil tudi središče, v katerem se že desetletja zbira slovenska mladina in še posebej skavti, ki imajo v njem tudi svoj glavni sedež. Dom pa je bil priporočil nešteti kulturni in odrski prireditvi ter družabnosti, ki so povezovale širok krog mestnega prebivalstva. Prav na koncu se je govornik tudi zahvalil msgr. dr. Prešernu, ki je bil 30 let duša ne le Marijine družbe, ampak tudi ostalega verskega življenja, ki se je vrtelo okrog skavtske organizacije in župnije sv. Antona Novega. Ob zamenjavi duhovnega voditelja so se msgr. Prešernu zahvalili številni predstavniki organizacij in političnega ter kulturnega življenja, ki so poudarili njegovo zavzetost in nesebično razdajanje.

Tržaški škof msgr. Bellomi, ki je spremljal prireditev, je posredoval osebno brzojavko svetega očeta in njegove pozdrave ter blagoslov za visoki jubilej.

Prireditvi so lepo dopolnili moški in mešani pevski zbor od Novega sv. Antona ter skavti in skavtinje z recitacijami Marijinih pesmi.

## SSŠ PRI VLADNEM KOMISARJU

Vladni komisar za deželo Furlanijo Julijsko krajino dr. De Felice je te dni sprejel predstavnike Sindikata slovenske šole, ki so ga opozorili na nekatera vprašanja v zvezi s slovenskimi šolniki. Pritožili so se najprej, da oblasti zavlačujejo postopke v zvezi z razpisi natečajev za dodelitev stalnega staleža slovenskim kandidatom. Medtem ko je bil postopek v zvezi z razpisom natečaja za prehod v redni stalež za italijanske šolnike že zdavnaj izčrpan in so bila vsa prosta mesta že zasedena, razpis natečaja za slovenske šole še ni bil objavljen, čeprav je znano, da ga je deželni šolski skrbnik že razpisal in je bilo njegovo besedilo odposlano Računskemu dvoru za registracijo.

Računski dvor pa je v zadnjih mesecih že dvakrat zavrnil razpis natečaja za neučeno osebo, češ da ni v skladu z obstoječo zakonodajo. V razpisu je namreč rečeno, da morajo kandidati obvladati slovenski jezik, kar naj se preveri ali z izpitom ali z diplomom iz slovenske šole. Računski dvor je mnenja, da je razpis nezakonit, češ da ni nobenega zakona, ki bi določal, da službena mesta na slovenskih šolah pripadajo osebjem, ki obvlada slovenski jezik.

Vladni komisar je obljubil posredovanje pri pristojnih uradih.

## NAGRADA ZLATI SV. JUST

V sejni dvorani tržaškega županstva je bila 5. t.m. slovesnost ob podelitvi nagrade Zlatega svetega Justa znanemu profesorju estetike Gillo Dorflesu. Nagrado že tradicionalno podeljuje Združenje italijanskih kronistov Tržčanu, ki je s svojim ugledom in delom prispeval k uveljavitvi in poznanju Trsta v državi in svetu. Univerzitetni profesor Gillo Dorfles je eden najbolj kritičnih spremljevalcev italijanskega kulturnega življenja. Kot umetnostni kritik in pisec strokovnih knjig s področja estetike, se je uveljavil tudi izven italijanskih meja.

## PREDSTAVNIKI SSŠ V BOCNU

Prejšnji teden sta se mudila v Bocnu predstavnika Sindikata slovenske šole, povabljeni na proslavo 25. obletnice južnotirolskega sindikata ASGB in na četrto mednarodno srečanje manjšin. Predstavnika SSŠ sta se ob tej priložnosti razgovarjala z južnotirolskimi in valdostanskimi šolskimi sindikalisti o različnih problemih slovenske šole ter manjšinskih šol. Predstavnika SSŠ se je ponudila tudi možnost razgovorov s političnimi predstavniki Južnih Tirolcev različnih političnih usmeritev, ki so se zanimali, kako bi lahko pomagali slovenski manjšini tako pri reševanju problemov na področju šolstva kot tudi na področju globalne zaščite.

## SLOVENSKI SINDIKAT IN NAŠA STVARNOST

V ponedeljek, 4. decembra, je prišla na obisk v Trst delegacija Zveze sindikatov Slovenije, ki jo je vodil predsednik Miha Ravnik. Slovenski predstavniki so bili gostje deželnih tajništva sindikatov CGIL-CISL-UIL, ki so jih seznanili z zadnjimi dogajanji v Sloveniji.

Popoldne so se zastopniki Zveze sindikatov Slovenije srečali z odborniki tržaškega tajništva Sindikata slovenske šole.

### Društvo slovenskih izobražencev v Trstu

vabi v ponedeljek, 18. decembra, na sklepni večer v tem letu, na katerem bo podal svojo božično misel p. Marko RUPNIK. Večer v Peterlinovi dvorani se bo pričel ob 20.30.

### HVALE VREDNA POBUDA ZTT

V kavarni San Marco v Trstu je Založništvo tržaškega tiska 7. t.m. predstavilo italijanski javnosti novi zbirki, ki ju izdaja v italijanščini, in sicer prevodov slovenskih leposlovnih del in pa esejev ter razprav. Po Milanu in Ljubljani so bili še v Trstu predstavljeni prevodi izbora Kosovelovih poezij, romana Alamut Vladimira Bartola in spominske proze Franceta Bevka, ob njih pa še knjiga literarnozgodovinskih esejev prof. Marije Pirjevec.

Na kulturnem srečanju, ki je privabilo veliko občinstva, so spregovorili profesorji Elvio Guagnini, Arnaldo Bressan, Elio Apih, Ezio Martin in Marija Pirjevec. Slišati je bilo več izredno laskavih priznanj premalo poznanim slovenskim ustvarjalcem, ki jih hoče pomembna založniška pobuda predstaviti ne le večinski javnosti v Trstu, temveč po vsej Italiji.

## Slovenska skupnost nadaljuje s posveti

Nadaljujejo se politični posveti na deželni ravni v zvezi z zaščitnim zakonom v korist slovenske manjšine v Italiji, oziroma z Maccanicovim osnutkom, ki ga je odobrila vlada in bo o njem v kratkem začela razpravljati pristojna komisija rimskega senata. Deželno predstavništvo Slovenske skupnosti se je te dni sestalo z deželnim vodstvom krščanskodemokratske stranke, pred dnevi pa se je Skupnost posvetovala z vodstvom socialistične stranke.

Delegaciji sta — je rečeno v poročilu — pozitivno ocenili pobudo vlade, ki je odobrila svoj osnutek zaščitnega zakona,

vendar tako Slovenska skupnost kot socialistična stranka menita, da je osnutek pomanjkljiv in nepopoln. Obe predstavništvu sta bili tudi kritični do stališč, ki jih je predsednik deželnega odbora Biasutti zagovarjal na skupni seji z osrednjo vlado v Rimu. Njegovi omejevalni pogledi na nekatere točke vladnega osnutka bi bili morali biti vsaj predmet razprave v okviru koalicije na deželni ravni. Na skupni seji sta delegaciji Slovenske skupnosti in socialistične stranke izrekli tudi potrebo po premostitvi nesoglasij v medsebojnih odnosih, zlasti kar zadeva tržaško pokrajino.

**XVII. Občni zbor Slovenske kulturno gospodarske zveze bo v nedeljo, 17. decembra, ob 9.30 v gledališču Ristori v Čedadu.**

**Dnevni red:**

1. OTVORITEV
2. POROČILO PREDSEDNIKA IN TAJNIKA
3. PODELITEV PRIZNANJ SKGZ
4. RAZPRAVA

**Opoldanski odmor**

5. NADALJEVANJE RAZPRAVE IN ZAKLJUČKI
6. VOLITVE GLAVNEGA ODBORA
7. RAZNO

**SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE**

Marij Čuk

**LEPO JE V NAŠI DOMOVINI BITI**

Režija Jože Babič

V soboto, 16. decembra, ob 20.30 — ABONMA RED F

V nedeljo, 17. decembra, ob 16. uri — ABONMA RED G

V sredo, 20. decembra, ob 16. uri — ABONMA RED I

V četrtek, 21. decembra, ob 16. uri — ABONMA RED H

V petek, 22. decembra, ob 20. uri — ABONMA RED K

V soboto, 23. decembra, ob 20. uri — IZVEN ABONMAJA

**v Kulturnem domu v Trstu**

V ponedeljek, 18. decembra, ob 20.30 — ABONMA RED A

V torek, 19. decembra, ob 20.30 — ABONMA RED B

**v Kulturnem domu v Gorici**

## Knjižna zbirka Goriške Mohorjeve družbe

Goriška Mohorjeva družba je 11. t.m. predstavila v Trstu koledar za leto 1990 in knjige, ki skupaj z njim predstavljajo njen letošnji knjižni dar. S koledarjem vred gre za štiri knjige, skupno več kot 700 strani bogate vsebine, ki predstavljajo enoletni napor Goriške Mohorjeve. Na predstavitvi, ki je bila v Društvu slovenskih izobražencev, je tajnik založbe dr. Markuža orisal koledar, ki med drugim prinaša na uvodnem mestu tehtno razmišljanje Rafka Valenčiča o papeževi encikliki o manjšinah. Dramatičnim povojnim dogodkom je posvečen prispevek Srečka Šuligoja v zvezi z aretacijo goriškega nadškofa Margotija v maju leta 1945. Za zgodovinarje je zanimiv tudi članek Marka Tavčarja o Ivanu Trinku kot posredniku med slovensko politično organizacijo in Sturzovo Ljudsko stranko.

Leposlovni del zastopa zbirka novel Zore Tavčar »Ob kresu življenja«. Knjiga, ki jo je z izvirnimi risbami opremila Veselka Puc-Šorli, obsega 20 novel, ki jih je avtorica zapisala ob različnih priložnostih, krajih in časovnih okoliščinah, a vendar učinkujejo dokaj enotno in posredujejo zelo osebno podobo pisateljice.

Dokumentarno vrednost ima drugi del spominov Miloša Vauhnikarja, ki gredo od tridesetih let do prvega povojnega obdobja. Delo je zanimivo ne samo zaradi izvirnih pogledov na dramatične dogodke v zgodovini Evrope in slovenskega naroda, temveč je zelo aktualno še danes, ko se na evropskem vzhodu majejo tla pod nogami režimom in ideologijam.

Primorski biografski leksikon je letos prišel do 15. snopiča. Obsega del črk S in T, skupno gre za 251 življenjepisov Slovencev z ožjega primorskega prostora. Pri njegovi sestavi je sodelovalo tokrat veliko piscev in raziskovalcev iz Slovenije, zlasti še iz Nove Gorice. Do konca celotnega dela

manjkata še dva snopiča. Mohorjeva družba pa bo potem izdala še dopolnilnega, s katerim bo izpolnila vrzel prejšnjih in spremembe, ki so nastale v zadnjih letih. V pogovoru, ki je sledil predstavitvi, so se diskutanti dotaknili tudi načrtov za prihodnje založniško delo Mohorjeve družbe, ki opravlja zelo koristno delo za slovensko skupnost v zamejstvu, a s svojim pomenom sega tudi mnogo dlje in postaja zanimiva tudi za širšo slovensko kulturno javnost.

**SMReKK**

**SLOVENSKI MLADINSKI  
REKREATIVNI KULTURNI KLUB  
prireja**

**26.12. Štefanovanje »Euforia« - Devin  
31.12. »Vrnitev v ... 90« - Kulturni dom Gorica.**

**20 LET DRUŠTVA »REČAN«**

Kulturno društvo »Rečan« z Ljes v Benečiji je konec prejšnjega tedna imela vrsto kulturnih prireditev, da bi tako počastilo svojo 20-letnico. V petek, 8. t.m., so odprli zanimivo razstavo »Dvajset let Rečana«. Ob odprtju je v telovadnici na Ljesah nastopil še moški pevski zbor »Iskra« iz Bovca.

Naslednjega dne je bila na sporedu gledališka predstava »Kaplan Martin Čedermač«. Gostovala je dramska skupina Kulturnega društva »Rož« iz Št. Jakoba v Rožu na Koroškem. Predstavo je moderno in živo zrežiral mladi, a talentirani koroški režiser Marjan Sticker.

Telovadnica na Ljesah se je v nedeljo, 10. t.m., popoldne spremenila v živahno srečanje domačinov iz raznih pevskih zborov ter skupin, ki so poskrbeli za zares praznično vzdušje.

**MITTELEVROPSKI DNEVI V GORICI**

V goriškem Avditoriju so bili 23. mittelevropski kulturni dnevi, na katerih se je v treh dneh zvrstilo kakih 40 referatov o družbenih in kulturnih premikih v Srednji Evropi tik po zaključku prve svetovne vojne. Predsednik Inštituta za mittelevropska srečanja, senator Michele Martina, je v uvodnem nagovoru z velikim zadovoljstvom pozdravil premike v vzhodnoevropskih državah, ki omogočajo, da se konkretizira zamisel o skupnem evropskem domu, ki je eden od osnovnih ciljev te organizacije. Med predavatelji je bilo tudi več slovenskih strokovnjakov. Tako so nastopili zgodovinarja prof. Vasilij Melik in dr. Branko Marušič, umetnostni zgodovinar Emilijan Cevc in tržaški pisatelj Alojz Rebula.

**ZAŠČITA JADRANSKEGA MORJA**

Strokovnjaki delovne skupnosti Alpe-Jadran so imeli v Trstu posvet o zaščiti Jadranskega morja. Med drugim so se dogovorili o vprašanjih, ki jih bodo na politični ravni obravnavali predsedniki dežel in republik članic Delovne skupnosti, ki se bodo zbrali na Brionih.

R. Petaros

## Primorski slovenski biografski leksikon 15. snopič

Dne 16. decembra je Goriška Mohorjeva družba, kot že vrsto let doslej, povabila sodelavce Primorskega slovenskega biografskega leksikona (PSBL) na srečanje, ki je bilo v Zavodu sv. Družine v Gorici. Predsednik GMD prof. D. Butkovič je sodelavcem najprej predstavil novi, 15. snopič, PSBL, se v imenu založbe zahvalil vsem, ki kakorkoli pomagajo pri tako pomembnem in koristnem, danes že skoraj nepogrešljivem delu tako v zamejstvu kot v domovini, kamor sme ta publikacija v poslednjih letih brez vsakih formalnosti in ovir. Profesorju Martinu Jevnikarju, ki urejuje leksikon že od 7. snopiča dalje, pa je zaželel še obilo uspehov pri tem tako važnem biografskem in bibliografskem »slovarju«.

Letošnji zvezek zajema vrsto slovenskih pomembnih osebnosti, ki so delovale na Primorskem ali so s to deželo kakorkoli povezane, od gesla Suhadolc Peter (zaključek)

do gesla o znanem pedagogu Ivanu Theuerschuhu (481 - 648 str.). S tem snopičem se zaključuje tudi III. knjiga, in sicer od gesla Pirjevec do imena Theuerschuh. Za tiste, ki si bodo omislili vezavo, je priložena tudi naslovna stran tretje knjige, kar je vse pohvale vredno. Ob tako obsežnem in zahtevnem delu in ob tolikšnem številu sodelavcev (imena teh so navedena na platnicah) — seveda prostovoljcev — je težko najti zlato sredino in enovitost pri obravnavanju posameznih osebnosti. Kljub izredno velikim težavam pri zbiranju kot tudi pri — še zlasti pri tem — odpiranju gradiva pa bi se dalo pri vključevanju imen posameznikov biti morda nekoliko bolj kritični, po drugi strani pa je vendarle res, da je vsako še tako skromno dejanje nit, ki povezuje celotno narodno telo na tej in drugi strani meje.

# IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

## Izšla je druga številka skavtskega mesečnika Jambor

V Trstu je izšla druga številka mesečnega glasila tržaških skavtov in skavtinja, Jambor, ki izhaja že 19. leto kot razmnoženina. Zadnja leta skavti lista ne ciklostilirajo, temveč ga tiskajo v offsetni tehniki, letos v štirih barvah, besedilo pa je računalniško postavljeno.

Uvodnik je posvečen nedavni »Taborni šoli za voditelje«, ki je bila septembra v Črnem dolu pod Sviščaki pri Ilirski Bistrici. Avtorica Kresnica piše: Marsikdaj se prepustimo dogodkom, ritmu našega časa, modam, pa čeprav se zavedamo, da na ta način nismo zadovoljni. In tako divjamo od šolskih in poklicnih dolžnosti na športne treninge, od tam na pevske vaje, vmes pa še na skavtske seje in sestanke itd. Nazadnje smo trudni, prazni in nezadovoljni. Sami ne vemo, kako in zakaj smo se znašli v taki situaciji; zavedamo pa se, kaj nam manjka: oddih, čas za razmislek, za pogovor, za mirno branje, postanek, preden se poženemo naprej, kot vervečica... Zato je letošnja pobuda taborne šole za voditelje imela tak uspeh. Nad 30 naših voditeljev si je privoščilo tri dni trajajoči študijski vikend, na katerem so zaživeli taborno življenje ne kot voditelji, ampak kot navadni skavti, razdeljeni v vode, samostojni glede spanja in hrane, predvsem pa navdušeno pozorni za vse dejavnosti, ki so se vrstile zjutraj in popoldne »v šoli«.

Sledijo rubrike za volčiče in vevice, za versko poglobljanje, za srednjo starostno vejo izvidnikov in vodnic ter za starejše skavte in skavtije — roverje in popotnice.

Med drugim je tu objavljeno poročilo o poletnem taboru pri Jurjevici pri Novi Štiti na Dolenjskem, kjer so bili izvidniki in vodnice 2. in 5. čete.

Nadaljuje se pripoved skavtov, ki sta v enem samem zamahu prehodila v preteklem poletju vso slovensko planinsko tranzverzalo od Maribora do Ankarana. Svoj podvig, o katerem sta v preteklih tednih poročala tudi na nekaterih kulturnih večerih na Tržaškem, sta imenovala Transkavt.

Poseben članek je posvečen zadnjim dogodkom v Sloveniji. Naslov se glasi: Pozdravljena jesen, v kateri se je začela slovenska pomlad. Če bo Slovenija odslej res manj »rdeča«, je zapisala Kresnica, in bolj svobodna, če se bo res mogla približati dogajanju v Evropi, se bo marsikaj obrnilo na bolje tudi med Slovenci v Italiji. Ena izmed naših bolečih točk je namreč ta: koliko čutimo skupnega z narodom, ki se ne konča nekje pri Fernetičih in na Škofijah, ampak se širi tja do Madžarske? Članek govori o ustavnih spremembah z dne 27. septembra, razmišljanje pa razširja na odnos do narodnosti in politike med mladimi. Narodna zavest, piše v članku, ni samo vprašanje čustva, je tudi predmet informacij, znanja in razumske obravnave. Problem čustveno teži vsakega izmed nas do take mere, da se ga ne moremo lotiti razumsko. In to je nevarno, ker se v razumsko praznem prostoru razrastejo predsodki, ta plevel, ki zaдуši vsako drugo kulturno rastlino. Še bolj sem v to prepričana, potem ko me je nekdo opozoril (in gotovo ni edini, ki tako misli), da je bil moj članek o bazoviških junakih v prvi številki preveč političen in da torej ne spada v skavtsko glasilo. Avtorica nato kritično opozarja, kako italijanska občila skoraj brez izjeme ustvarjajo, in torej tudi slovenski mladini vsiljujejo, javno mnenje, polno sovražnih predsodkov do Slovencev.

—o—  
dalje na 7. strani ■

### DRUGA NAKLADA DVOJEZIČNE IZDAJE »SONETNEGA VENCA« FRANCETA PREŠERNA V PREVODU KLAUSA DETLEFA OLOFA

Mohorjeva založba je leta 1986 izdala Prešernov »Sonetni venec« v slovenščini in nemškem prevodu Klause Detlefa Olofa ter z ilustracijami Valentina Omana. Po velikem interesu ljubiteljev poezije se je založba odločila za drugo naklado, ki je izšla v teh dneh — še pravočasno za Božič.

### NAGRADE AVTORJEM MOHORJEVE ZALOŽBE

Pesnik in slikar Gustav Januš bo prejel letošnjo Časno nagrado dežele Koroške. Po Petrarkovi nagradi in Nagradi Prešernovega sklada bo Januš prvič prejel vidno priznanje koroške deželne vlade.

V Bergu v Dravski dolini rojeni in danes v Innsbrucku živeči pisatelj Alois Hotschnig bo prejel Pospesovalno nagrado dežele Koroške. Hotschnigov prvenec »Aus« (Konec) je izšel spomladi v založbi Luchterhand, Frankfurt, naslednje leto marca pa bo knjiga izšla v slovenskem prevodu Lučke Jenčič v Mohorjevi založbi.

Namestnik deželnega glavarja dr. Peter Ambrozy, kulturni referent dežele, bo Janušu in Hotschnigu podelil nagradi 20. decembra.

Neodvisna žirija pri Zveznem ministrstvu za pouk, umetnost in šport je Janku Ferku dodelila za njegovo trojezično, slovensko-nemško-angleško pesniško zbirko »Vergraben im Sand der Zeit / Zakopan v pesku časa / Buried in the Sands of Time« (Edition Atelier, Dunaj in Ariadne Press, Riverside, Kalifornija) Knjižno premijo. Ferkove pesmi je v angleščino prevedel Herbert Kuhner. Ferku je dodelitev nagrade pismeno sporočila zvezna ministrica dr. Hilde Hawlicek.

### OB IZVEDBI ČUKOVEGA ODRSKEGA PRVENCA »LEPO JE V NAŠI DOMOVINI BITI...«

Aplavz, kot ga že dober čas ni bilo na premierskih predstavah, je potrdilo pravilnost uvrstitve Čukovega dela v repertoar naše gledališke hiše. S tem je Slovensko stalno gledališče po eni strani izpolnilo vrzel, ki ga predstavljajo nepretenciozna, komično-zabavna dela, po drugi strani pa zadovoljilo publiko, ki potrebuje razvedrila. Če pa je tekst prepleten z bodicami na račun ne najbolj laskavih strani naše družbene ureditve, kakor tudi na posamezne dogodke in osebnosti našega vsakdana, potem je tudi odziv že unaprej zagotovljen. S tem pa nikakor ne moremo podcenjevati vsebine in namena Čukovega odrskega prvenca, ki se ne zadovoljuje zgolj s cenanim izsiljevanjem smeha, pač pa nas tu pa tam prisili, da se zamislimo.

Izvedba dela, ki nam ga je ponudil mladi avtor, doslej bolj poznan s svojimi pesniškimi zbirkami, se je povsem prilagodila osnovni zamisli. Čuk se nam torej bolj predstavi kot časnikar, ki se ukvarja s kroniko — čeprav se poklicno ukvarja s problemi kulture — kot pa pesnik. Potek je zato aktualiziran, morda še preveč, saj je aktualnost hitro pokvarljivo blago, ko se dogodki v modernem svetu naglo spreminjajo.

Režiser Jože Babič je aktualnost sporočila še zaostрил, mu dodal zdaj tipično domači, zdaj pa svetovljanski priokus. V ta dualizem, ki pa je tipičen za človeštvo nasploh, se je vjel celotni ansambel in pripravil zaokroženo predstavo, v kateri je posameznik s svojimi posebnostmi, le del našega začaranega kroga. Rapsod Vladimira Jurca je komediantsko briljanten in nepričakovano učinkovit tudi v pevskih kupletih. Posrečeno sta glavna antagonista: Šušnik Adrijana Rustje in Debušnik Livija Bogatca. Prav tako zanimivi sta kreaciji Mirande Caharije in Maje Blagovič, zakonskih ženah obeh protagonistov. Franko Korošec in Irena Zubalič sta tipična najstnika tako po besedišču kot po obnašanju. Silvij Kobal je prepričljiv v vlogi urednika strankarskega glasila, odlična pa je Alojz Milič kot moralistični gledalec, mnogo smeha pa izzove gostilničar Antona Petjeta.

Saša Rudolf

## Filmski festival Alpe-Adria

Podpisani se je udeležil prvega filmskega festivala Alpe Adria v Trstu, na katerem so bili prikazani filmi iz Avstrije, Nemčije, Italije, Madžarske, Hrvatske in Slovenije. Nemčijo je zastopala kinematografija dežele Bavarske. V okviru festivala je bila predstavljena z obsežnim izborom hrvaška filmska proizvodnja v povojnih desetletjih. Tako smo videli kar štiriindvajset celovečernih umetniških filmov, ki so jih posneli hrvaški režiserji. Poleg tega pa so bili prikazani tudi številni dokumentarni filmi in risanke znamenite zagrebške šole, ki sodi med najboljše na svetu v tej zvrsti.

Ves teden so se vrstili domala od jutra do pozno v noč filmi, ki naj bi gledalcem predložili filmsko podobo Srednje Evrope. Na žalost je bilo teh gledalcev zelo malo, kar govori o pomanjkljivi organizaciji festivala, kakor tudi o nezainteresiranosti tržaškega filmskega občinstva.

Na festivalu sta bila tudi dva slovenska filma in sicer Pogačnikova Kavarna Astoria in Slakovi Hudodelci. Oba so vrteli pred slabo zasedenimi dvoranami elitnega tržaškega kinematografa Excelsior. Zamujena je bila priložnost, da bi si ta dva filma ogledali tržaški Slovenci, ki sicer nimajo pogosto možnosti za ogled slovenskih filmov.

Tudi slovenski časopisi, radio in televizija so ta nedvomno za nas pomembni filmski festival bojkotirali. Hrvaški novinarji in radijski ter televizijski poročevalci so za razliko od slovenskih korektno in obširno poročali o festivalu in prikazanih filmih. Zakaj je prišlo do slovenske blokade ni znano. Verjetno podpisanemu kratkoročno je šlo za malomarnost, proti kateri se ne moreš boriti drugače, kakor s privatnim angažmajem.

Žarko Petan

## STANJE NA ČESKOSLOVAŠKEM

Dosedanji češkoslovaški predsednik Husak, ki je vodil represijo v državi po posegu Varšavskega zavezništva zoper »praško pomlad«, je odstopil, potem ko je pred njim zapriselga nova vlada, v kateri so prvič po 41 letih komunisti v manjšini. Za izvolitev predsednika ima parlament dva tedna časa. Po ustavnem običaju bi moral biti predsednik Čeh, ker je trenutni ministrski predsednik, Marjan Calfa, Slovak.

100.000 manifestantov je v Pragi na trgu Svetega Vavla glasno zahtevalo, naj bi bil izvoljen za predsednika 53-letni dramatik in vodja opozicije Vaclav Havel. Podobne manifestacije so bile v številnih drugih mestih. Tudi nekdanji pobudnik »Praške pomladi«, Dubček, je izrazil pripravljenost, da kandidira za predsednika, vendar je bila vsa Praga zadnje dni prepleljena z lepaki, na katerih je slika Vavla z napisom »Havel na grad«. Grad so Hradčani sedež predsednika republike v Pragi. V ponedeljek ni bilo stavke, ki je bila napovedana za primer, da bi prejšnja vlada ne odstopila. Pač pa so predstavniki opozicije, ki zajema veliko večino prebivalstva, izvedli 3-minutno zvočno manifestacijo. Istočasno so zatulile sirene tovarn, po cerkvah so zvonili, ljudje na ulicah pa so vzklikali gesla ali pa ropotali na razne načine.

—O—

## DRUGA ŠTEVILKA

## SKAVTSKEGA MESEČNIKA JAMBOR

■ nadaljevanje s 6. strani

Objavljeni so še drugi zanimivi članki. Med njimi je tudi nekrolog, ki poudarja, da je bil dr. Danilo Brezigar, ki je umrl oktobra v Nabrežini 83 let star, med ustanovitelji prve skavtske skupine na Slovenskem, in sicer leta 1922 v Ljubljani.

## Zadnja letošnja številka Ognjišča

V Kopru je izšla decembrska številka mladinskega verskega mesečnika Ognjišče. V njem je že kazalo letnika 1989, vendar bo pred božičem izšla tudi že prva številka prihodnjega letnika, tako da bo praznična številka pravzaprav prihodnja.

Vsebinska je pisana in zanimiva. Priloga je posvečena Mariboru, kjer bo v adventu v vseh župnijah hkrati ljudski misijon. Ognjišče z opisom in sliko obravnava vse mariborske župnije. Na zadnjih straneh platnic, ki so v tem letniku posvečene »Novim cerkvam pri nas«, pa so slike ankaranske cerkve svetega Miklavža ali Nikolaja.

Gost meseca je tokrat prof. Lojze Peterlé, ki je že dolga leta kot laik zelo aktiven v slovenski Cerkvi in njenih ustanovah. Postal pa je pred kratkim tudi tajnik Slovenskih krščanskih

**Župnijska skupnost iz Bazovice vabi na koncert Dekliškega zbora Glasbene matice iz Trsta, ki ga vodi Stojan Kuret. V soboto, 23. t.m., bo ob 20. uri v bazovski cerkvi pel božične pesmi raznih narodov.**

demokratov, torej politične zveze, ki se sklicuje na krščanske vrednote, čeprav je seveda povsem ločena od Cerkve, ker želi sodelovati pri oblikovanju političnega življenja v Sloveniji. Prof. Peterlé odgovarja na številna vprašanja o političnem položaju v domovini, vendar opisuje tudi svojo življenjsko pot in svojo krščansko angažiranost.

Športna rubrika obsega intervju s slovenskima vrhunskima smučarjema Matejo Svet in Tomažem Čizmanom pred začetkom nove smučarske sezone ali belega cirkusa, kot se šaljivo oz-

načujejo smučarska tekmovanja po svetu.

Objavljeno je četrto nadaljevanje povesti Kaplan Klemen, ki jo je napisal že pokojni zdomski pisatelj Karel Mauser iz Združenih držav in ki je že nekajkrat izšla zunaj Slovenije, tudi v prevodih. Ognjišče prinaša še vrsto tradicionalnih rubrik in poročil ter člankov. Urednik napoveduje naročnino za prihodnje leto, omenja pa tudi izid barvne ilustrirane knjige »Pričakujem Božič« z besedilom za premišljevanje. Ognjišče ima na voljo še druge knjige za praznične dneve, saj bo v Sloveniji letos prvič po dolgih letih Božič dela prost dan.



JOŽKO ŠAVLI

## Zlatorog slovenski simbol

V.

V »Zlatorogu« imamo torej zbranih več takih bajnih bitij, ki so drugje raztresene v raznih pravljicah. V tej ljubki, pol mitični, pol resnični povesti imamo združen cel venec iz odlomkov raznih pravljic v krasnem, umetno vezanem šopku, nekaj planinski potpourri narodne poezije. Mišlim, pa, da se prav tu kaže roka pesnikova, ki je povezala te cvetke narodne poezije v duhteč šopek; najbrž je že Deschmann, ki je prvi zapisal to pravljico, spraval razne odlomke v harmonično celoto.

V tej, dokaj globokoumni presoji pa Oblak ne obravnava osnovnega motiva v Zlatorogovi zgodbi, tistega o čudežni roži, ki jo smrtno zadeti Zlatorog použije in je v hipu zdrav. Oblakova sodba ostaja zgolj osebni vtis, kljub temu, da je dokaj samozavestno izrečena. Mogoče pa je tudi, da je hotel z njo izstopati, si napraviti ime. Kakorkoli že, njegovo zavračajoče mnenje glede ljudske izvirnosti Zlatoroga ni v ničemer utemeljeno.

Nekaj let zatem se loti kritične ocene Zlatoroga tudi znani J. Glonar (1910). 18) Ugotavlja med drugim (str. 95): Prvotno jedro »Zlatoroga« je splošno indoevropsko

blago (kakor že pred njim Oblak, Op. p.), ohranjeno v naši narodni pesmi, poleg tega pa je marsikaj lokalno privzetega (Bogatin, Trenta, itd.), iz zgodovine dodanega (Benečani), mnogo pa je prišlo vanj starega klasičnega blaga, po posredovanju simbolike naših starejših pripovednikov.

Glede ljudske pristnosti prvotnega zapisa pa je Glonar prav tako protivnega mnenja, in izreče mnenje, ki ga za njim radi tudi drugi ponavljajo (str. 95):

Z zagotovostjo se lahko trdi, da »Zlatorog« v Dežmanovem zapisu ni naroden, praša se pa, jeli sploh narodov. Oblika, v kateri nam je ohranjen, je vsekakor popolna Dežmanova last.

Odkod Glonarju vsa gotovost za takšno presojo, nam ne pove. Mogoče je sicer, da je Dežman pri prevodu pripovedke v nemščino vse besedilo stilistično nekoliko uredil, toda sam izjavlja ob prvi objavi Zlatoroga povsem jasno, da gre za dobesedni prevod slovenskega besedila. Česa drugega pa nam tudi Glonar ne dokaže.

Vendar so te navedbe le delec vsega primerjanja in razmišljanja, ki ga Glonar v omenjeni kritični razpravi razvija o Zlatorogu (nad 70 strani). V svojem razprav-

ljanju poseže daleč preko okvirov zastavljene teme, na področja, ki z omenjeno pripovedko nimajo že nič več skupnega.

Značilen primer tega je vzporedjanje Zlatoroga s staro cerkveno pesmijo »Jager na lovu šraja...« Glonar jo navaja še z nemškimi vzporednicami in v eni od njih najde lovca, v čigar podobi nastopa nadangel Gabrijel, medtem ko je Kristus sam prikazan kot Samorog (monoceros), ki zbeži v naročje Device. Iz Indije izhajajoči, klasični in zatem srednjeveški samorog pa ima dejansko z Zlatorogom skupen le »rog«. Iz Fiziologa povzeta zgodba, da samorog zbeži le v naročje device, nima z Zlatorogom namreč nobene povezave. Nadangel kot lovec nima prav tako nikakršnega vzporedja s trentarskim lovcom, niti z zelenim lovcom. Slednji je celo hudič.

Pri vlogi zelenega lovca se Glonar spet zaplete v nesmiselne primerjave. Zeleni lovec mu je ostanek prvotnega divjega lovca, ki zapelje trentarskega lovca v nesrečo (str. 91). In k temu navaja ne povsem posrečeno primerjavo — »divji lovec, ki strelja na sončnega jelena« (A. Kuhn). 19) Ta sončni jelen pa je v zgodnjekrščanskih in srednjeveških prispodobah, ne sicer božanstvo, temveč božji glasnik v naravi. Prikaže se lovcu, ki ga zasleduje, ima med rogovimi križi ali hostijo in iz nie govori Kristus. Tako v legendah o sv. Evstahiju, sv. Hubertu, sv. Feliksu Valeškem, sv. Julijanu Hospitalitu (str. 88). Vsi jeleni spo-

## VRE TUDI V BOLGARIJI

V Sofiji je bil izredni plenum centralnega komiteja bolgarske komunistične partije. Uvodno poročilo je prebral glavni tajnik Mladenov, ki je novembra zamenjal dolgoletnega voditelja Živkova. Že prejšnji teden je Centralni komite izključil štiri predstavnike iz kroga bivšega tajnika Živkova iz političnega urada, 22 članov, vključno Živkova, pa tudi iz centralnega komiteja. Možno je, da bo prišlo do novih zamenjav in odstopov. Pred tem je velika množica izrekla podporo dokumentu 19 opozicijskih sil, ki terja odpravo vodilne vloge partije in odstop vsega Centralnega komiteja.

Mladenov je na zasedanju Centralnega komiteja predlagal, naj bi imeli predčasni partijski kongres 26. marca prihodnje leto. Pred koncem maja naj bi imeli predčasne volitve, pred koncem prihodnjega leta pa naj bi pripravili tudi novo ustavo.

Sodišče v Sofiji je že uradno registriralo prvo od partije neodvisno politično skupino v zadnjih 43 letih. Gre za neodvisno gibanje Ekoglasnost, ki jo vodi igralec Petar Slabokov.

### TUDI ZK HRVAŠKE

### ZA POLITIČNI PLURALIZEM

■ nadaljevanje z 2. strani

bodne volitve, za spoštovanje človekovih pravic in za svobodo tiska. Ugledni zagrebški tednik »Danas« poudarja, da je srbski predsednik Milošević s tem izgubil politični monopol, saj nastajajo nove sile, ki se borijo za svobodo in proti nacionalizmu.

minjajo nekoliko na Zlatoroga le po začetnih osnovah še indoevropskih bajk.

Stvarnejše so v Glonarjevi razpravi primerjave klasičnih zgodb o zlatorogem jelenu, zlasti pa o zdravilnem zališču (dip-tamus). Na te primerjave se bomo v nadaljevanju te študije še povrnili.

Ljudski značaj pripovedke o Zlatorogu, kakor jo je bil objavil Dežman, do prve svetovne vojne torej nikakor ni bil ovržen. Daljšo razpravo na to temo je prispeval tudi češki germanist O. Wagner (Slovansky Prehled 4, 1904). Ugotavlja, da je hotel Baumabch s tem delom pokazati svoje simpatije do Slovencev. Po prvi svetovni vojni glede pristnosti Zlatoroga ne zasledimo polemike. Pač pa se ta pojavi takoj po drugi vojni.

V svoji razpravi o čudežni triglavski roži navaja Joža Mahnič (1950, 20) da je: »Dežman nekdan samostojno ljudsko pripovedko o Zlatorogu kontaminiral in močno prestiliziral, tako da imamo danes opraviti z na pol umetno, individualno tvorbo« (str. 34). Še pred tem pa Mahnič ugotavlja, da ima pripovedka o Zlatorogu in zakladu pod Bogatinom svoje staro bajeslovno jedro in mlajši zgodovinski okvir in da se je morala oblikovati med našim ljudstvom zelo dolgo (str. 130). Iz vse dolge razprave pa nič ne izvemo o tem, kaj naj bi bilo v Dežmanovem zapisu »kontaminiranega« in »močno prestiliziranega«, ali celo »zmaličenega«.

Zdi se, da je Mahničeva trditev o nepristnosti Dežmanovega zapisa odpravila

Bolgarsko partijsko glasilo medtem piše, da je prejelo 25.000 predlogov za reforme v državi. List objavlja tudi izide preiskav javnega mnenja. Samo 23% anketirancev ima veliko zaupanje v partijo in samo 32% anketirancev sploh zaupa kaki politični organizaciji. Na vprašanje, kateri je najhujši problem v državi, je 77,7% vprašanih odgovorilo, da je to gospodarstvo. Na vprašanje, katera politična reforma je danes najnujnejša, pa je skoraj 70% anketirancev postavilo na prvo mesto uresničitev pravne države, tretjina pa se je v prvi vrsti izrekla za večstrankarski pluralizem.

### EPIDEMIJA GRIPE

Epidemija gripe tipa A, ki ji že pravijo angleška, je hudo prizadela Veliko Britanijo, kjer je zbolelo na stotisoče oseb, med temi tudi kraljica Elizabeta in princesa Margaret. Gripa, ki jo primerjajo po nevarnosti z azijsko, katera je leta 1975 hudo razsajala po Evropi, je povzročila prvi dve žrtvi. Za posledicami napada gripe sta umrla dva otroka. Zdravstveni organi pozivajo bolnike na največjo pozornost. Vse bolnišnice so prenatrpane z bolniki, primanjkuje pa tudi cepiva, katerega pošiljajo v Veliko Britanijo iz drugih evropskih držav, kjer gripa še ni tako množično razširjena.

P R I N T I N G   O F F I C E

tipo-litographart

Vam nudi  
raznovrstne tiskovine

TRST - ULICA ROSSETTI 14 - TEL. 040/772151

še zadnji dvom in da obvelja odslej v strokovnih krogih ta zapis dokončno za umetniško priredbo pripovedke o Zlatorogu. Jasna utemeljitev za to pa še vedno manjka.

Prav v ta čas spada tudi dokaj nenavadna razlaga Zlatorogove pripovedke, predstavljajoč nekakšno poslastico. Lovski zgodovinar Ado Makarovič (1951) hoče videti v tej pripovedki odsev predzgodovinskih časov, v katerih se je človek-lovec še nagonsko bojeval za ženo. 21) Razprava je kot naturalistično branje dokaj zanimiva, vendar nima s trentarskim Zlatorogom kaj opraviti.

V petdesetih letih je raziskovalna skupina ljubljanskega muzeja prehodila Bovško, Sočo in Trento ter zbirala ljudsko blago. Vendar pa človeka, ki bi še kaj vedel o Zlatorogu, »ni našla«. Iz tega pa ni mogoče narediti kekega posebnega sklepa o izvirnosti pripovedke, saj nam je, kakor omenjeno, že J. Abram na začetku tega stoletja sporočil, da o Zlatorogu v Trentu ni več sledu.

Ali je po zadnji vojni zakulisni pritisk unitarizma vplival na to, da so Zlatorogu odrekli izvirnost slovenske ljudske pripovedke, je na prvi pogled težko reči. Ni pa mogoče te možnosti povsem izključiti, zakaj vzdušje, v katerem so slovenskemu narodu odrekli samostojno zgodovinsko osebnost in kulturo, je v 50-ih letih zares obstajalo. Tedaj je npr. Ivan Grafenauer, kulturni zgodovinar, dokončno razglasil slovenskega narodnega junaka Kralja Ma-

tjaža za izposojenega ogrskega kralja Matijo Corvina, zato da Slovenci ne bi imeli samostojnega nacionalnega mita. In celo kraškega ovčarja so kot slovensko pasmo črtali iz jugoslovanskega seznama domačih psov. Znamenita kobilarna v Lipici je bila pred razpustom itd.

V takšnem vzdušju Zlatorog gotovo ni mogel obveljati za slovenski simbol in zgovorno je dejstvo, da ga po drugi vojni ni- so več izdali.

Vendar pa nas kljub takšnemu stanju le osupne trditev, ki jo o tej pripovedki izreče znani narodoslovec Milko Matičetov (1971), na zborovanju jugoslovanskih folkloristov v Bovecu: 22)

V zvezi z znamenito Dežmanovo zgodbo o Zlatorogu, ki je nedavno obhajala stoletnico objave, in ki je po Baumbachovi in pri nas po Funtkovi zaslugi že bolj zaslovela, bomo morali radi ali neradi priznati, da gre pravzaprav za spretno literarno mistifikacijo.

(Dalje)

- 18) J. Glonar: »Monoceros« in »Diptamus« (Po-stanek in zgodovina pripovedke o Zlatorogu in stare cerkvene pesmi »Jager na lovu šra-ja ...«), Časopis za zgodovino in narodopisje, Maribor 1910, str. 34-106
- 19) A. Kuhn: Der Schuss des wilden Jägers auf den Sonnenhirsch, v: Zeitschrift für deutsche Philologie 1, Halle 1869, str. 90 in 126 sl.
- 20) J. Mahnič: Roža Mogota, itm. str. 125-36
- 21) A. Makarovič: Zakaj je šel Trentar na Zla-toroga? (Boj praktičnega lovca za ženo), Lovec 1951
- 22) M. Matičetov: Duhovna kultura v Gornjem Posočju, Zbornik 18. kongresa jugoslovanskih folkloristov 1971 v Bovecu, Ljubljana 1973, str. 45